

DERLEME SÖZLÜĞÜ'NE GÖRE TRABZON, RİZE VE ARTVİN İLLERİNE AİT BİTKİ ADLARININ KAVRAM DÜZEYİ TRABZON, RIZE AND ARTVIN CONCEPT LEVEL OF PLANT NAMES ACCORDING TO THE COLLECTION DICTIONARY

Bahadır GÜNEŞ*

Öz

Derleme Sözlüğü, Türkiye Cumhuriyeti'nin kültür politikalarının önemli bir kolu olarak kurulan Türk Dil Kurumu bünyesinde oluşturulmuş, Türkiye Türkçesi ağızlarına dair en kapsamlı araştırma ürünlerinden biridir. İçerdiği söz varlığı, farklı disiplinlerce inceleme konusu olabilecek şekilde geniş bir kapsamda değerlendirilebilir. Şüphesiz bu araştırma alanlarının başında Türk dili gelmektedir. Özellikle adlandırma biçimleri ve tariflerde sunulan kavramların çok boyutlu değerlendirmelere imkân sağlaması, Derleme Sözlüğü'nün değerini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Derleme Sözlüğü'ndeki Trabzon, Rize ve Artvin illerine ait bitki adları taranarak kavramsal özellikleri açısından gösterilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonuna ilgili söz varlığını içeren bir sözlük eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Derleme Sözlüğü, Trabzon, Rize, Artvin, Bitki Adları, Söz Varlığı.

Abstract

Collection Dictionary, established as an important branch of the Republic of Turkey within the Turkish Language Institute was created in cultural policy, it is one of the most comprehensive studies on the Turkey Turkish dialects about. It contains vocabulary, considered to be a wide scope of different disciplines under examination. Surely the Turkish language comes at the beginning of this research. Once again reveals the compilation of the dictionary's value, provide opportunities for multidimensional evaluation of the proposed concepts and directions, particularly in naming format. In this study, Collection Dictionary is located in Trabzon, Rize and Artvin of scanning the plant names, it has tried to show in terms of conceptual features. A dictionary is included containing the vocabulary related to the end of the study.

Keywords: Collection Dictionary, Trabzon, Rize, Artvin, Plant Names, Vocabulary.

Giriş

Söz varlığı dilin, kültürün taşıyıcısı olma işlevinin en somut göstergelerinden biridir. Dilin geçmişten bugüne bünyesinde taşıdığı farklı nitelikteki kelime ve deyişler, dilin kullanıcılarının meydana getirdikleri nesiller arası sürekliliği sağlamaktadır. Bir dilin söz varlığı denince yalnızca o dilin sözcükleri değil, deyimlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütün anlaşılır. Söz varlığı sadece bir dilde birtakım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesitidir (Aksan, 2006a: 7).

Bir dilin yapı taşları söz varlığıdır. Söz varlığı bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamıdır¹. Bu tanımdan hareketle söz varlığının bir toplumun geneline veya daha dar kapsamlı belli bir bölümüne ait olabileceği sonucunu çıkarmak mümkündür. Ayrıca söz varlığı içindeki kelime ve deyişlerin anlam özelliklerine göre farklı kollara ayrılmaları, bir dilin söz varlığının anlam ve ifade zenginliğini göstermesini sağlar.

Bir dilin söz varlığı içinde yer alan kelimeler, temelde yerli ve yabancı kökenli olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmektedir. Yerli veya dilin çekirdek kelimeleri olarak nitelendirilebilecek kelimeler içinde bir bölümü, o dilin temel söz varlığını oluşturmaktadır. Bu tür kelimeler, her dilde nesiller arasında aktararak yaşamaya devam eden ve insan hayatında birinci derecede önemli olan veya insanın birebir ilişki içinde olduğu kavramları yansıtmaktadır. Temel söz varlığı içinde organ adları, temel besin maddeleri, bitki adları, sıklıkla kullanılan fiiller ve insanın işlerinde yakın ilişki içinde bulunduğu çeşitli hayvanlar, tarım araçlarının adları ve sayı adlarını belirtmek mümkündür (Aksan, 2006a: 26; Aydın, 2007: 115-116).

Bitkilerin insan hayatındaki önemli yeri, her dilde bitki adlarıyla ilgili terminolojiyi de zengin bir alan durumuna getirmiştir. Bitkilerin adlandırılması, ilgili toplumun dünyayı algılayış biçimi hakkında fikir verdiği gibi, toplumlar arası kültürel ilişkilere de ışık tutar. Türkçedeki bitki adlarındaki çeşitlilik, Türkiye'nin zengin bitki türlerine sahip oluşundan kaynaklanmaktadır. Bitki adlarının yöreden yöreye değişen, farklı söyleyiş biçimleri ise bitki türlerinin sayısından çok daha fazla bitki adının ortaya çıkmasını

* Doç. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, bahadir.gunes@hotmail.com

¹ Korkmaz, bu terimi *kelime hazinesi* şeklinde ele almış ve *İngilizcenin kelime hazinesi, üniversite öğrencilerinin kelime hazinesi* gibi örneklerle açıklamıştır (Korkmaz, 2007: 144).

sağlamıştır (Önler, 2004: 273). Bu durum, bitki adları özelinde söz varlığının zenginleşmesini ve dolayısıyla araştırmacılar için ilgi çekici örneklerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Söz varlığı içinde özellikle temel söz varlığı alanında değerlendirilen bitki adlarının varlığı, dil biliminin anlam boyutundaki dallarından biri olan ad bilimini² akla getirir. Ad bilimi, adları kavram-sözcük ilişkisine dayalı olarak inceleyen, özel adların veriliş yollarını, nedenlerini, adların kaynağını, kökenlerini araştıran dil bilimi dalıdır. Ad bilimi, sözcük-kavram ilişkisine önem verdiği için herhangi bir kavramdan hareket ederek söz konusu kavramın herhangi bir dilde nasıl anlatım bulduğunu ve anlatımda hangi etkenlerin rol oynadığını da araştırır (Bayraktar, 2006: 132).

Türkler, bitkilerin yetişmesinde başlıca etken olan toprağın belli bir dönemde bulunduğu ekili olma (tarla) veya olmama (kır, yazı) durumlarını adlandırırken "bitki"yi esas almıştır. Bu, Türklerin bitki odaklı bir bakış açısına sahip olduğunu gösterir. Bir başka deyişle tabiatı adlandırırken evrenin şeklinden ziyade, üzerindeki bitki örtüsü esas alınmıştır (Alkayış, 2007: 1). Türkçede bitki adları, zenginliği ölçüsünde birçok araştırmacının da konusu olabilmektedir. Bu manada Derleme Sözlüğü'nde 3000 civarında bitki adının varlığından söz edilmektedir. Bunların önemli bir bölümünün Türkçe adlarla kullanıldığı düşünüldüğünde Türklerin bitkilere karşı yakın ilgisi görülebilmektedir (Baytop, 1994: 5). Sözlüklerin bir dilin belli bir dönemde söz varlığını doğrudan ortaya koyma özelliği taşımaları (Şahin, 2007: 570), bitki adlarının yöresel kullanılış biçimlerini görebileceğimiz kaynakların başında gelen Derleme Sözlüğü'nün önemini bir kez daha gösterir.

Bitkilerin adlandırılışında farklı yollar izlenebilmektedir. Buna göre, bazı bitki adlarının adlandırılışında ot, ağaç, çiçek gibi kelimelerden, bazen anlam değişmesine bağlı olarak hayvan ve organ adlarından bazen de ilgili bitkinin yetiştiği bölge veya tedavi amaçlı kullanımına bağlı olarak adlandırmalara rastlanabilmektedir (Küçükler, 2010: 402). Bu durum, bitkilerin farklı amaçlarla kullanılmasına bağlı özelliklerinin bir sonucudur.

Trabzon, Rize ve Artvin İllerine Ait Bitki Adlarının Kavram Düzeyi

İnsan zihninde var olan bir yeti, dünyadaki nesnelere sınıflandırmayı, genel kavramlara ulaşmayı sağlar. Menekşenin, gülün, sardunyanın ortak niteliklerine dayanarak yapılan bir sınıflandırma, "çiçek" kavramına; köpek, inek, at, tilki, tavşan... gibi yaratıklar "hayvan" genel kavramına ulaştırır. Kavramlar, insanın çevresindeki nesnelere, olay ve durumlara ait kişisel gözlem ve deneyimlere dayanan tasarımların zihinde yer eden ve bir somutlamayla dile dönüşen yönüdür; göstergelerin gösterilen yanıdır. Bir dilin söz varlığı temel alınarak kavram, bir sözlükte madde başı olarak yer alan sözcükleri ifade eder (Aksan, 2006b: 40-41).

Çalışmaya konu olan Trabzon, Rize ve Artvin illerinin Derleme Sözlüğü'ne yansıyan bitki adları, tarif ettikleri kavramlar açısından çeşitlilik göstermektedir. Derleme Sözlüğü'nde yapılan taramalar sonucunda anılan illere ait bitki adlarının temsil ettiği kavramları meyve, ot, ağaç, sebze, çiçek, tahıl / bakla, tohum / çekirdek / filiz / tomurcuk / bitki kökü, yaprak / diken ve diğerleri olmak üzere geniş sayılabilecek bir kavramsal alan söz konusudur.

1. Meyve Adları

Derleme Sözlüğü'nden anılan illere ait toplam 72 adet meyve adı tespit edilmiştir. Meyve adlarından 31'i Artvin; 21'i Trabzon; 19'u Rize; 1'i de Trabzon ve Rize'ye aittir. Meyve adlarından 13'ü armut; 10'u üzüm; 6'sı elma; 6'sı kiraz; 5'i erik; 5'i yer elması; 4'ü böğürtlen; 4'ü incir; 3'ü karayemiş; 2'si çilek; 2'si dut; 2'si kestane; 1'i fındık; 1'i kayısı; 1'i kuşburnu; 1'i iğde; 1'i hurma; 5 tanesi de diğer meyvelerdir.

Armut ve Türleri: acergan (Rize), aşendos (Rize), bagmen (Rize), banga (Artvin), birkım (Artvin), burağan (Artvin), bagmen (Rize), delibalta (Rize), godri (Artvin), kera (Artvin), küp armudu (Trabzon), saltapla (Artvin), yaban armudu (Rize).

Üzüm ve Türleri: ahalak (Artvin), aksirke (Trabzon), alatura (Artvin), favli (Rize), gelin barmağı (Artvin), gineş (Artvin), hathul (Artvin), karal (Artvin), kara sirke (Trabzon), portlak (Trabzon).

Elma ve Türleri: alma, (Artvin), bunbul alması (Artvin), cıngıravu elması (Trabzon), gelin elması (Trabzon), kuman elması (Trabzon), tongar elması (Rize).

Kiraz ve Türleri: acı kirez (Artvin), alamelek (Artvin), binbal (Artvin), curta (Artvin), mançer (Trabzon), melencük (Trabzon).

Erik ve Türleri: cancur (Artvin), güvem (Rize), işhan (Artvin), muş (Rize), sarol (Artvin).

Yer elması: acıh (Artvin), atol (Artvin), çıkart (Artvin), ebeli (Trabzon), goçgıç (Artvin).

Böğürtlen ve türleri: avat (Trabzon), fisko (Rize), hamdakuka (Rize), mora (Trabzon).

² Ad biliminin dışında dil biliminin anlam düzeyindeki alt dalları; anlam bilimi, sözcük bilimi, sözlük bilgisi, köken bilimi ve çeviri bilgisidir. (Bayraktar, 2006: 128).

İncir türleri: fıska (Trabzon), kuvari (Rize), taban inciri (Rize), torasan inciri (Trabzon).

Karayemiş türleri: andatıka (Rize), taflan (Trabzon), karamış (Rize).

Çilek türleri: amofta (Trabzon), fuska (Rize).

Dut türleri: gozik (Artvin), tuta (Artvin).

Kestane türleri: kara yemiş (Trabzon, Rize), masar (Trabzon).

Fındık: funduk (Trabzon).

Kayısı: zerdeli aşması (Rize).

Kuşburnu: askil (Artvin).

İğde: pışat (Artvin).

Hurma: furma (Trabzon).

Diğer meyveler: bibila (Trabzon), bijiyo (Artvin), kukuçi (Rize), mumuzak (Trabzon), üvez (Artvin).

2. Ot Adları

Derleme Sözlüğü'nden Trabzon, Rize ve Artvin illerine ait toplam 52 adet ot adı tespit edilmiştir. Ot adlarından 27'si Artvin; 16'sı Rize; 9'u Trabzon'a aittir. İlgili ot adları, kullanılış özelliklerine göre aşağıda gösterilmiştir. Bu otlardan 10'u yenilebilen, kaynatılıp içilebilen; 3'ü hayvan yemi olarak kullanılabilen; 1'i tedavi amaçlı kullanılabilen ve 38 tanesi diğer otlardan oluşmaktadır.

Yemeği yapılan / yenilebilir / içilebilir olanlar: akkulak (Rize), anuk (Trabzon), birki (Artvin), cincar (Artvin), cümele (Artvin), dida (Artvin), duduli (Rize), fambur (Rize), fitri (Artvin), yemlik (Trabzon).

Hayvan yemi olarak kullanılanlar: çampır (Artvin), deli ot (Artvin), poçğı (Rize).

Tedavi amaçlı kullanılan: damar otu (Trabzon).

Diğerleri: abutrak (Artvin), acı güneyik (Artvin), ahlat (Trabzon), alaca ot (Artvin), aydeçi (Rize), batbat otu (Artvin), beydug (Rize), bitne (Artvin), bobotinca (Artvin), ceğan (Artvin), çefa (Artvin), çekim (Artvin), damag otu (Trabzon), gabalak (Artvin), gedim (Rize), gevenur (Rize), golo (Rize), güllük (Trabzon), hoylez (Artvin), iğneli ot (Artvin), kanaçı (Rize), karga soğanı (Artvin), kındıra (Artvin), kırcan (Artvin), kirman (Artvin), köndar (Artvin), livon (Rize), lör otu (Rize), maçır (Trabzon), miyar (Artvin), palağ (Rize), pampara (Artvin), poloh (Rize, Artvin), poşge (Rize), toklu (Trabzon), uçkulak (Artvin), yer sakızı (Trabzon), yılan dili (Rize).

3. Ağaç Adları

Derleme Sözlüğü'nde adı geçen şehirlerden derlenen toplam 43 adet ağaç adı tespit edilmiştir. Ağaç adlarından 16'sı Artvin; 14'ü Rize; 12'si Trabzon ve 1 tanesi hem Trabzon hem de Rize'de mevcuttur. Ağaç adlarından 8'i meyve; 4'ü ardıç; 3'ü orman; 3'ü çam; 2'si dişbudak; 2'si ladin; 1'er tanesi kavak, köknar; 19'u da diğer ağaç türlerinden oluşmaktadır.

Meyve ağaçları: anderhana (Trabzon), antrahna (Trabzon), azraz (Artvin), balkıza (Artvin), karkalak (Trabzon), kırkat (Artvin), lifar (Trabzon), taflan (Trabzon).

Ardıç türleri: arduñç (Rize), çirti (Artvin), çortu (Trabzon), guya (Artvin).

Orman ağaçları: akri (Artvin), ankri (Artvin), ohlavi (Artvin).

Çam türleri: ağmağeni (Rize), giya (Artvin), çom (Rize).

Dişbudak türleri: ipni (Artvin), lek (Artvin).

Ladin türleri: doruk (Trabzon), soç (Artvin).

Kavak: firfil ağacı (Rize).

Köknar: köknar (Trabzon).

Diğerleri: ahsıl (Artvin), alapo (Rize), anis (Trabzon), arcı ağaç (Artvin), beçğı (Rize), böci (Rize), ceneği (Rize), ciğarı (Rize), çifın (Rize), eğri (Rize), hotar (Artvin), istriç (Trabzon), kezel ağaç (Rize), komar (Trabzon, Rize), masar (Trabzon), ohlavi (Artvin), tuki (Rize), uri (Rize), vayıyo (Trabzon).

4. Sebze Adları

Derleme Sözlüğü'nde anılan illere ait toplam 25 adet sebze adı tespit edilmiştir. Sebze isimlerinden 10'u Trabzon, 8'i Artvin, 7'si Rize'ye; 1'i de hem Trabzon hem de Rize'de görülmektedir. Tespit edilen sebze adlarından 7'si mantar; 6'sı fasulye; 4'ü pancar; 2'si salatalık; 1'er tane de maydanoz, kabak, lahanaya, patates, sarımsak ve diğer sebze adından oluşmaktadır.

Mantar türleri: dilburan (Trabzon), dirmet (Trabzon), geyik sırtı (Trabzon), gübür kaldıran (Trabzon), karabaş (Rize), suhara (Artvin), tita (Artvin).

Fasulye türleri: çulut (Trabzon), eşek baklası (Trabzon), hoş otu (Rize), kud fasulya (Artvin), lami (Rize), mercan (Trabzon).

Pancar türleri: bazı (Trabzon), carhala (Artvin), galo (Artvin), seftila (Rize).

Salatalık türleri: anguri (Trabzon), cıbrı (Artvin).

Maydanoz: garamsa / garamsol (Rize).

Kabak: arapiko (Trabzon, Rize).

Lahana: felika (Rize).

Patates: longur (Trabzon).

Sarımsak: zakota (Rize).

Diğer: göverti (Artvin).

5. Çiçek Adları

Derleme Sözlüğü'nde söz konusu illere ait bitki adları içinde 12 adet çiçek adı bulunmuştur. Çiçek adlarından 5'i Artvin; 4'ü Rize; 3'ü Trabzon'da tespit edilmiştir. Bu çiçek türlerinden 2'si yonca; 2'si kır çiçeği ve birer tanesi menekşe, yaban gülü, lahana çiçeği, gelincik, kına çiçeği, saksı çiçeği, ayçiçeği ve akasmadan oluşmaktadır.

Yonca: korangal (Artvin), latır (Trabzon).

Kır / orman çiçekleri: çifin (Trabzon), tutya (Artvin).

Menekşe: melemşe (Rize).

Yaban gülü: şıkar (Artvin).

Lahana çiçeği: curum (Rize).

Gelincik: alakakaç (Artvin).

Kına çiçeği: ginakica (Rize).

Saksı çiçeği: sultan küpesi (Artvin).

Akasma: limon çiçeği (Trabzon).

Ayçiçeği: sımışka (Rize).

6. Tahıl / Bakla Adları

Tespit edilen 12 tahıl / bakla adından 6'sı Trabzon; 3'ü Artvin; 2'si Rize ve 1'i de Trabzon ve Rize'ye aittir. Bunlardan 4 tanesi mısır; 3'ü buğday; 3'ü bezelye; 1'i pirinç ve 1'i de diğer tahıl / bakla türüdür.

Mısır türleri: hılıça (Rize), lazut (Trabzon), mazı (Rize), saz (Trabzon).

Buğday türleri: akbuğday (Trabzon), diga (Artvin), sarıbaş (Trabzon, Rize).

Bezelye türleri: gülür (Trabzon), karğa külülü (Artvin), latır (Trabzon).

Pirinç: sarı kılçık (Trabzon).

Diğer: azik (Artvin).

7. Tohum / Çekirdek / Filiz / Tomurcuk / Bitki Kökü Adları

Bu başlık altında toplam 11 ad tespit edilmiştir. Bu adlardan 4'ü Rize; 4'ü Artvin; 1'i Trabzon ve 1'i Trabzon ve Rize'de; 1'i de Rize ve Artvin'de bulunmaktadır. Bunlardan 5'i filiz / tomurcuk; 3'ü bitki kökü; 2'si tohum ve 1'i çekirdektir.

Filiz / Tomurcuk: çürüşü (Rize), fitruka (Rize), kukul (Artvin), muh (Artvin), özek (Artvin).

Bitki Kökleri: adol (Artvin), gotol (Rize), kofi (Trabzon).

Tohumlar: ekecek (Rize, Artvin), sıska (Trabzon, Rize)

Çekirdek: bibil (Rize).

8. Yaprak / Diken Adları

Anılan illere ait 7 yaprak; 4 diken adı tespit edilmiştir. Bunlardan 4'ü Trabzon; 4'ü Rize ve 3'ü Artvin'e aittir.

Yapraklar: hezel (Rize), humu (Trabzon), ipek (Trabzon), kelek (Trabzon), mol (Rize), napurçen (Artvin), şokalı (Artvin).

Dikenler: arcıman (Artvin), eşek diken (Rize), murmut (Trabzon), zimilacı (Rize).

9. Diğer Bitki Adları

Derleme Sözlüğü'nde Trabzon, Rize ve Artvin illeriyle ilgili olmak üzere, "bir çeşit bitki" veya "bir bitki" şeklinde açıklanan bitki adlarının toplamı 31 adettir. Bunlardan, 12'si Trabzon; 9'u Rize; 8'i Artvin ve 2'si de Trabzon ve Rize'de ortak bulunmaktadır. "Diğer" başlığı altında toplanan bitki adları da kendi içinde farklı işlevlerde kullanılabilir. Bunlardan 7 tanesi yenilebilen; 5 tanesi hayvanlara yedirilen; 3'ü tedavi amaçlı kullanılabilen ve 16 tanesi "bir bitki türü" veya "bir çeşit bitki" şeklinde açıklanan bitkilerden oluşmaktadır.

Yemeği yapılan / yenilebilir olanlar: ahdarı (Artvin), çorhala (Artvin), izmelece (Trabzon), gim (Artvin), merevcen (Trabzon), tomara (Trabzon), zırmulank (Trabzon).

Hayvan yemi olarak kullanılanlar: çağ (Rize), eşek dikenini (Trabzon), lamsan (Trabzon), lover (Trabzon), paçkar (Rize).

Tedavi amacıyla kullanılanlar: bağa yaprağı (Artvin), bilisura (Artvin), molaş / molaşa (Trabzon, Rize).

Diğerleri: akunduruk (Trabzon), alahta (Trabzon), aşenpilunç (Rize), atitfel (Artvin), belestik (Rize), biberiza (Trabzon), boki (Artvin), çisan (Rize), gartlı (Artvin), halvan (Trabzon), kerğaş (Rize), kuvel (Rize), lapaza (Rize), mayıs dikenini (Trabzon), poğpeti (Rize), zifin (Trabzon, Rize).

Bu veriler ışığında Derleme Sözlüğü'ndeki Trabzon, Rize ve Artvin illerine ait bitki türlerinin sayısal dağılımı ile bitki türlerinin kavram niteliğinin illere göre dağılımını gösteren tablolar şu şekildedir:

Tablo 1: Bitki Türlerinin İllere Göre Sayısal Dağılımı

	Meyve	Ot	Ağaç	Sebze	Çiçek	Tahıl/Bakla	Tohum	Yaprak/Diken	Diğer
Trabzon	22	9	13	10	3	6	2	4	13
Rize	19	16	14	8	4	3	5	4	10
Artvin	31	27	16	7	5	3	4	3	8

Tablo 2: Bitki Türlerinin Kavram Niteliğinin İllere Göre Dağılımı

	Meyve	Ot	Ağaç	Sebze	Çiçek	Tahıl/Bakla	Tohum/ Çekirdek/Filiz/Bitki Kökü	Yaprak/ Diken	Diğer
Trabzon	üzüm, elma (3); böğürtlen, incir, kestane, diğer (2); armut, yer elması, karayemiş, çilek, fındık, hurma (1)	diğer (6); yemeği yapılan (2); tedavi amaçlı kullanılan (1)	meyve ağacı, diğer (5); ardıç, ladin, köknar (1)	mantar (4); fasulye (3); pancar, salatalık, kabak, patates (1)	yonca, kır/orman çiçeği, akasma (1)	mısır, buğday, bezelye (2)	bitki kökü, tohum (1)	yaprak (3); diken (1)	diğer (6); yemeği yapılan (4); hayvan yemi (3); tedavi amaçlı (1)
Rize	armut (6); erik, böğürtlen, incir, karayemiş (2); üzüm, elma, çilek, kestane, kayısı, diğer (1)	diğer (12); yemeği yapılan (3); hayvan yemi (1)	diğer (11); çam (2); ardıç, kavak (1)	fasulye (2); mantar, pancar, maydanoz, kabak, lahana, sarımsak (1)	menekşe, lahana çiçeği, kına çiçeği, ayçiçeği (1)	mısır (2); buğday (1)	filiz, tohum (2); bitki kökü, çekirdek (1)	yaprak, diken (2)	diğer (8); hayvan yemi (2); tedavi amaçlı (1)
Artvin	armut, üzüm (6); kiraz, yer elması (4); erik (3); elma, dut, diğer (2); kuşburnu, iğde (1)	diğer (21); yemeği yapılan (5); hayvan yemi (2)	diğer (4); meyve ağacı, orman ağacı (3); ardıç, dişbudak (2); çam, ladin (1)	mantar, pancar (2); fasulye, salatalık, diğer (1)	yonca, kır/orman çiçeği, yaban gülü, gelincik, saksı çiçeği (1)	buğday, bezelye, diğer (1)	filiz (3); bitki kökü, tohum (1)	yaprak (2); diken (1)	diğer, yemeği yapılan (3); tedavi amaçlı (2)

Sonuç

Derleme Sözlüğü, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ardından başlatılan kültür politikalarının bir gereği olarak Türk Dil Kurumu himayesinde oluşturulmuştur. İçerdiği zengin söz varlığı ile eşsiz bir hazine değerinde olan bu sözlük, yayımlandığı günden bugüne değerinden herhangi bir şey kaybetmeden araştırmacıların ilgisini çekmeye devam etmektedir. Sözlüğün kapsamı içinde yer alan söz varlığı, nitelik bakımından büyük bir çeşitlilik gösterir. Bu çeşitlilik içinde bitki adları önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada Derleme Sözlüğü'nde Trabzon, Rize ve Artvin illerine ait bitki adları kavram düzeyinde incelemeye çalışıldı.

Toplam 269 adet bitki adı kavram düzeyinde sayılarına göre; meyve, ot, ağaç, sebze, çiçek, tahıl / bakla, tohum / filiz / çekirdek / tomurcuk / bitki kökü, yaprak / diken ve diğerleri olmak üzere toplam 9 başlık altında ele alınmıştır.

Bitki adlarının kavramsal özellikleri açısından üç il üzerinde yapılan taramalar sonucu Artvin ilinde meyve, ot, ağaç ve çiçek kavramlarını karşılayan bitki adlarının Trabzon ve Rize illerine göre daha yaygın olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna karşın sebze ve diğer bitki adlarının karşıladığı kavramlarda Trabzon;

tohum / filiz / çekirdek / tomurcuk / bitki kökü kavramları açısından da Rize ilinin diğer iki ile göre daha çeşitli örnekler verdiği görülmüştür.

Kavram çeşitliliği açısından bir değerlendirme yapıldığında meyve türleri içinde Trabzon'un az farkla (12 tür) diğer iki ilden önde olduğu; ot adlarında üç ilin de eşit olduğu; ağaç türlerinde Artvin ilinin Trabzon ve Rize'den daha çok çeşit barındırdığı; sebze türlerinin birbirine yakın olduğu; ancak çeşitlilik açısından Rize ilinin sayıca daha önde olduğu; çiçek türlerinde Artvin'in daha çok çeşide sahip olduğu; tahıl / bakla türlerinde üç ilin hemen hemen denk olduğu; tohum / bitki kökü / filiz / çekirdek kavramında Rize'nin çeşitliliği elinde bulundurduğu; yaprak / diken çeşitliliğinin anılan illerde denk olduğu; diğer bitki türlerinin kavram niteliği açısından ise Trabzon ilinin az farkla Rize ve Artvin'e göre önde olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çalışmaya konu olan bitki adları, karşıladığı kavramların çeşitliliği yanı sıra yapı ve adlandırma biçimleri açısından da dikkat çekici örnekler sunmaktadır. Bu manada özellikle belirtisiz isim tamlaması ve sıfat tamlaması olmak üzere, kelime grubu şeklindeki bitki adlarının yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Buna örnek olmak üzere isim tamlaması için; *gelin barmağı*, *bunbul alması*, *firfil ağacı*; sıfat tamlaması için; *aksirke*, *acı kirez*, *alaca ot* adlandırmalarını göstermek mümkündür. Bunun yanında mısır püskülünün *ipek*; tükürük otunun *karga soğanı*; ekşimsi bir elmanın *kuman elması*; sarı başaklı buğdayın *sarı baş*; bir saksı çiçeğinin *sultan küpesi* şeklinde adlandırılması da dikkat çekicidir.

Bu çalışmada Derleme Sözlüğü'nün kavramsal açıdan sahip olduğu söz varlığı çeşitliliği Trabzon, Rize ve Artvin illerine ait bitki adları bağlamında gösterilmeye çalışıldı. Tespit edilen bitki adlarının kavram düzeyindeki zenginliği, Türk dilinin dar bir konuda bile anlatım, tarif etme yeteneğinin gelişmişliğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Burada küçük bir örneği gösterilen bu durum, yapılacak daha ayrıntılı çalışmalarla daha çok sayıda ilgi çekici adlandırma ve anlamlandırma özelliğini ortaya çıkaracaktır.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (2006a). *Türkçenin Sözcükleri*. Ankara: Engin Yayınevi.
Aksan, Doğan (2006b). *Anlambilim*. Ankara: Engin Yayınevi.
Alkayış, Mehmet Fatih (2007). *Türkiye Türkçesinde Bitki Adları*. Doktora tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
Aydın, Mehmet (2007). *Dil Bilimi El Kitabı*. İstanbul: 3F Yayınevi.
Bayraktar, Nesrin (2006). *Dil Bilimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
Baytop, Turhan (1994). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
Korkmaz, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, (3. Baskı), TDK Yayınları, Ankara 2007.
Küçük, Paki (2010). Lügat-i Müşkilât-ı Eczâ'da Türkçe Bitki Adları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 / 11, 401-415.
Önler, Zafer (2004). XIV.-XV. Yüzyıl Tıp Metinlerinde Türkçe Bitki Adları. *Kebikeç*, 18, 273-302.
Şahin, Hatice (2007). Câmî'ü'l-Fürs Örneğinde XVI. Yüzyıl Bitki İsimleri. *Turkish Studies*, 2 / 2, 570-602.

Sözlük

abutrak	: Çayırarda ve kırlarda biten bir ot. (Artvin) (C.I, s. 35)
acergan	: Yenilmeyen, ince bir çeşit armut. (Rize) (C.I, s.44)
acı güneyik	: Kuzukulağı otu. (Artvin) (C.I, s. 46)
acıh	: Yer elması. (Artvin) (C.I, s.47)
acı kirez	: Yabani kiraz. (Artvin) (C.I, s. 49)
adol	: İlkbaharda biten bir otun çift sürülürken tarlada çıkan ve soyularak yenen, küçük patates büyüklüğündeki yumru kökü. (Artvin) (C.I, s. 68)
ağmağeni	: Çam ağacına benzeyen bir çeşit ağaç. (Rize) (C.I, s.102)
ahalak	: Bir çeşit kara üzüm. (Artvin) (C.I, s.124)
ahdarı	: Beyaz, parlak ve kaygan tanelerinin kabuklarını ayırdıktan sonra çorbası ve yemeği yapılan bir bitki. (Artvin) (C.I, s.128)
ahlat	: Bir çeşit tarla otu. (Trabzon) (C.I, s.132)
ahsil	: Diş budağa benzeyen bir ağaç. (Artvin) (C.I, s.134)
ahsil	: Yaprakları kızılık yaprağına benzeyen meyvesiz bir ağaç. (Artvin) (C.I, s.134)
akbuğday	: Sonbaharda ekilen, kabuğu beyaz, yumuşak bir çeşit buğday. (Trabzon) (C.I, s.143)
akkulak	: Sütü kurutularak güzel kokulu sakız yapılan bir çeşit ot. (Rize) (C.I, s.157)
akunduruk	: Çamsakızı, reçine. (Trabzon) (C.I, s.161)
akri	: Kırmızı ve dayanıklı kerestesi olan bir çeşit orman ağacı. (Artvin) (C.I, s.161)
aksirke	: Bir çeşit üzüm. (Trabzon) (C.I, s.161)
alaca ot	: Susuz yerlerde yetişen geniş yapraklı, dikenli bir çeşit ot. (Artvin) (C.I, s.178)
alahta	: Büyük yapraklı bir çeşit bitki. (Trabzon) (C.I, s.189)
alakakaç	: Gelincik çiçeği. (Artvin) (C.I, s.189)
	alkakuca: (Artvin) (C.I, s.222)
alamelek	: Bir yanı kırmızı bir yanı sarı, iri taneli kiraz. (Artvin) (C.I, s.193)
	alamelik : (Ardanuç ve köyleri; Artvin)
alapo	: Akasya ağacına benzer bir çeşit ağaç. (Rize) (C.I, s.197)

alatura	: Bir çeşit kırmızı üzüm. (Artvin) (C.I, s.202)
alma	: Elma. (Artvin) (C.I, s.226)
amofta	: Dağ çileği. (Trabzon köyleri) (C.I, s.
andatıka	: Eflatun renkte meyvesi olan karayemiş. (Rize) (C.I, s.258)
anderhana	: Kızılçık büyüklüğünde, kırmızı, tüylü meyvesi olan ve yaprakları defne yaprağına benzeyen bir çeşit ağaç. (Trabzon) (C.I, s.259)
anguri	: Hıyar, salatalık. (Trabzon) (C.VI, s.4421)
anis	: Yapraktan ve meyvesinden yem olarak faydalanılan bir çeşit ağaç. (Trabzon) (C.I, s.273)
ankri	: Yaprığı çama, gövdesi ardıca benzer bir çeşit orman ağacı. (Artvin) (C.I, s.274)
antrahna	: Meyvesi ve gövde kabuğu kırmızı renkli bir çeşit ağaç. (Trabzon) (C.I, s.281)
anuk	: Trabzon yaylalarında yetişen ve çay yerine kullanılan, sarı çiçekli bir çeşit ot. (Trabzon köyleri) (C.I, s.268)
arapiko	: Kara kabak. (Rize) (C.I, s.298) arap kabağı : (Trabzon) (C.I, s.298)
arcı ağaç	: Kırılarda bulunan bir çeşit ağaç olup yaprakları oğlaklara yedirilir. (Artvin) (C.I, s. 302)
arcıman	: Karaçalı. (Artvin) (C.I, s. 302)
ardunç	: Ardiç. (Rize) (C.I, s.308)
askil	: Kuşburnu meyvesi. (Artvin) (C.I, s. 345)
aşendos	: Bir çeşit armut. (Rize) (C.I, s. 352)
aşenpilunç	: Eğrelti otuna benzeyen bir çeşit bitki. (Rize) (C.I, s.352)
atitfel	: Yaprakları fare kulağına benzeyen bir çeşit bitki. (Artvin) (C.I, s.370)
atol	: Sürülmüş tarlalarda kendiliğinden biten, tatlı yumruları çiğ ve pişmiş olarak yenilebilen, yeşil yapraklarından turşu yapılabilen bir bitki, yer elması. (Artvin) (C.I, s.372)
avat	: Böğürtlen. (Trabzon) (C.I, s. 378)
aydeçi	: Ayrık otu. (Rize) (C.I, s.411)
azraz	: Ormanlarda kendiliğinden yetişen bir meyve ağacı ve bu ağacın küçük kahverengi meyvesi. (Artvin) (C.I, s.443)
bagmen	: Bir çeşit armut. (Rize) (C.I, s.472)
bağa yaprağı	: Su kenarlarında biten ve geniş yaprakları iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılan bir bitki. (Artvin) bağa: (Yusufeli; Artvin) (s. 475)
balkıza	: Yarısı kırmızı, yarısı beyaz veya karışık olarak meyve veren dut ağacı. (Artvin) (C.I, s.508)
banga	: Çok tatlı, büyük bir armut çeşidi. (Artvin) (C.I, s.519)
batbat otu	: Yaprakları ağılı bir çeşit bitki. (Artvin) (C.I, s.570)
bazi	: Pancar. (Trabzon) (C.I, s.587)
beçğı	: Bir çeşit ağaç. (Rize) (C.I, s. 593)
beleştik	: Ele sürülünce sabun gibi köpüren bir çeşit bitki. (Rize) (C.I, s.615)
beyduğ	: Bir çeşit ot. (Rize) (C.I, s.647)
biberiza	: Yaprığı bibere benzeyen, dere kıyılarında yetişen, balık avlamakta kullanılan bir çeşit bitki. (Trabzon) (C.VI, s.4460)
bibil	: Çekirdek. (Rize) (C.I, s.678)
bibila	: 1.Kabak çekirdeği. (Trabzon) (C.I, s.678) 2. Zimlenga da denilen bir çeşit bitkinin al meyvesi. (Trabzon) (C.VI, s.4460)
bijiyo	: Çam ve köknar ağaçlarının meyvesi. (Artvin) (C.I, s.689)
bilisura	: Bazı yaraları iyileştirmekte kullanılan genişçe yapraklı bir bitki. (Artvin) (C.I, s.693)
binbal	: Koyu kırmızı renkli ve tatlı bir cins kiraz. (Artvin) (C.I, s. 697)
birbamba	: Yaprığı yuvarlak, yumuşak ve alt tarafı tüylü bir bitki. (Artvin) (C.I, s.697)
birkıım	: Dağ armudu. (Artvin) (C.I, s.702)
birki	: Tarlalarda yetişen ve taze iken turşusu yapılan bir ot. (Artvin) (C.I, s.702)
bitne	: Bir ot çeşidi. (Artvin) (C.I, s.712)
bobotinca	: Bir ot çeşidi. (Artvin) (C.I, s.715)
boki	: Yaprığı söğüt yaprağı gibi, çiçek ve yemişi mürver çiçeğine benzeyen bir metre boyunda, tarlalarda yetişen bir bitki. (Artvin) (C.I, s.732)
böci	: Yüksek yerlerde yetişen, karaağaca benzer bir ağaç. (Salarha; Rize) böcü: (Rize) (C.I, s.755)
bunbul alması	: Kırmızılı yeşilli tatlı elma. (Artvin) (C.I, s.792)
buruğan	: Buruk tatlı armut. (Artvin) (C.I, s.794)

cancur	: Kırmızı, siyah erik. (Artvin) (C.II, s.855)
carhala (çarhala)	: Pancar. (Artvin)
ceğan	: Bir cins asalak ot. (Artvin) (C.II, s.874)
çeneği	: Yüksek yerlerde yetişip yaprakları hayvanlara yedirilen bir cins ağaç. (Rize) (C.II, s.881)
cıbrı	: Çiçeği burnunda, küçük hıyar. (Artvin) (C.II, s.894)
çıkart	: İlkbaharda kırlarda yetişen, yumru gövdesi yenilebilen bir çeşit ot. (Artvin) (C.II, s.905)
cıngıravu elması	: Sallanınca içinde çekirdekleri ses çıkaran bir çeşit elma. (Trabzon) (C.II, s.923)
çiğarı	: Kırmızı tohumları olan, böğürtlene benzeyen bir çeşit ağaç. (Rize) (C.II, s.962)
cincar	: Isırgan otu. (Artvin) cımcı : (Yusufeli; Artvin) (C.II, s.975)
curta	: Yabani kiraz. (Artvin) (C.II, s.1019)
curum	: Lahana çiçeği. (Rize) (C.II, s.1019)
cümele	: Pancara benzer, yemeği yapılan bir ot. (Artvin) (C.II, s.1027)
çağ	: Yaprakları hayvanlara yedirilen bir bitki. (Rize) (C.II, s.1033)
çampır	: Hayvan yemi olarak toplanan ot. (Artvin) (C.II, s.1065)
çefa	: Çimen, yeşil ot. (Rize) (C.II, s.1106)
çekim	: Çam ve armut ağalarının dallarında görülen parazit ökse otu. (Artvin) (C.II, s. 1113)
çifin	: Fundalıklarda olan sarı çiçekli bodur bir ağaç. (Rize) (C.II, s.1158)
çıkart	: Yer elması. (Artvin) (C.II, s.1165)
çisan	: Sarmaşık. (Rize) (C.II, s.1191)
çifin	: Fundalıklarda, ormanlarda yetişen 3 - 4 metre boyunda olan sarı bir çiçek. (Trabzon) çifin: (Sürmene; Trabzon) (C.II, s. 1205)
çirti	: Dikenli ardıç ağacı. (Artvin) (C.II, s.1238)
çom	: Çam. (Rize) (C.II, s.1264)
çorhala	: Pazı bitkisi. (Artvin) (C.II, s.1271)
çortu	: Yabani ardıç ağacı. (Trabzon) (C.II, s.1273)
çulut	: Taze fasulye. (Trabzon) (C.II, s.1304)
çürüşü	: Ağaç, gövdesinden kesildikten sonra vermiş olduğu taze filiz. (Rize) (C.II, s.1309)
damag otu	: Tabaklıkta derileri pişirmek için kullanılan bir çeşit ot. (Trabzon) (C.II, s.1311)
damar otu	: Sulak yerlerde biten, ince damarlı, geniş yaprakları iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılan bir ot. (Trabzon) (C.II, s.1350)
delibalta	: Uzun, sulu ve çok tatlı, pekmezi yapılan bir çeşit armut. (Rize) (C.II, s.1410)
deli ot	: At ve eşeklerin az yediklerinde ağızlarını köpürten, çok yedikleri zaman da onları parlatan, koyu yeşil renkli, sivri yapraklı bir dağ otu. (Artvin) (C.II, s.1413)
dida	: Tuzla yenilen bir çeşit ot. (Artvin) (C.II, s.1481)
diga	: Yalnız ilkbaharda ekilen bir buğday çeşidi. (Artvin) (C.II, s.1482)
dilburan	: Yerken insanın dilini yakan, mavimsi renkli bir mantar. (Trabzon) (C.II, s.1491)
dirmit	: Mantar. (Trabzon) (C.II, s.1519)
doruk	: Ladin ağacı. (Trabzon) (C.VI, s.4489)
duduli	: İlkbaharda yetişen ve yemeği yapılan bir ot. (Rize) (C.II, s.1595)
ebeli	: Yer elması. (Trabzon) (C.III, s.1654)
eğri	: Sarı çiçek açan kısa boylu bir ağaç. (Rize) (C.III, s.1683)
ekecek	: Tohum. (Rize, Artvin) (C.III, s.1693)
eşek baklası	: Bakladan küçük, koyu ve alaca renkli büyük bir fasulye. (Trabzon) (C.III, s.1789)
eşek diken	: 1. Kara lahana büyüklüğünde, yapraklarında toplu iğne gibi dikenler bulunan ve eşeklere yedirilen bir bitki. (Trabzon) 2. Büyük diken. (Rize) (C.III, s.1789)
fambur	: Ihlamur. (Güneyce; Rize) (C.III, s.1833) felenbur : (Çayeli; Rize) (C.III, s.1841)
favli	: Bir çeşit üzüm. (Rize) (C.III, s.1840)
felika	: Çiçeksiz lahana. (Rize) (C.VI, s.4504)
fıska	: Olmamış incir. (Trabzon) (C.III, s.1859)
fitruka	: Filiz. (Rize) (C.III, s.1862) kamrı : (Güneyce; Rize) (C.IV, s.2616)
firfil ağacı	: Kavak ağacı. (Rize) (C.III, s.1869)
fisko	: Böğürtlen. (Rize ve çevresi) (C.III, s.1872) fusko : (Rize) (C.III, s.1880) fukuku : (Çayeli; Rize) (C.VI, s.4507)
fitri	: Ökse otu. (Artvin) (C.III, s.1874)
funduk	: Fındık. (Trabzon) (C.III, s.1879)
furma	: Hurma. (Trabzon) (C.III, s.1880)
gabalak	: Yaprığı haşhaş yaprağına benzeyen boz renkli, acı bir ot. (Artvin) (C.III, s.1883)

galo	: Şekerpancarı. (Artvin) (C.III, s.1904)
garamsa	: Maydanoz. (Gündoğdu; Rize) garamsol : (Rize) (C.III, s.1920)
gartlı	: Süs için kullanılan, kabağa benzer yuvarlak bir bitki. (Artvin) (C.III, s.1931)
gedim	: Su kenarlarında yetişen tereye benzeyen bir çeşit ot. (Rize) (C.III, s.1967)
gelin elması	: Kırmızı büyük bir çeşit elma. (Trabzon) (C.III, s.1980)
gelin barmağı	: 1. Beyaz, kırmızı ve sarımtırak renkte çatalı mantar. (Trabzon) 2. İri bir çeşit üzüm. (Artvin) (C.III, s.1982)
gevenur	: Bir çeşit ot. (Rize) (C.III, s.2009)
geyik sırtı	: Geyik tüyü renginde, yenilen bir çeşit mantar. (Trabzon) (C.III, s.2016)
gimi	: Eğrelti otuna benzer gövdesi yenen bir bitki. (Artvin) (C.III, s.2078)
ginakica	: Kına çiçeği. (Rize) (C.III, s.2079)
gineş	: Siyah ve sulu bir çeşit üzüm. (Artvin) (C.III, s.2079)
giya	: Çamgillerden bir çeşit ağaç. (Artvin) (C.III, s.2086)
goçgıç	: Yer elması. (Artvin) (C.III, s.2091)
godri	: Bir çeşit yabani armut. (Artvin) (C.III, s.2093)
golo	: Bir çeşit ot. (Artvin) (C.III, s.2096)
gotol	: Lahana, karnabahar kökü. (Rize) (C.III, s.2108)
gozik	: Olgunlaşmamış dut. (Artvin) (C.III, s.2113)
göverti	: Yeşillik, sebze. (Artvin) (C.III, s.2130)
güya	: Bodur ardıç ağacı. (Artvin) (C.III, s.2203)
gübür kaldıran	: Ormanlarda çam gübrelere ait altından çıkan bir çeşit mantar. (Trabzon) (C.III, s.2207)
güllük	: Eğrelti otu. (Trabzon) (C.III, s.2220)
gülür	: Bezelye. (Trabzon) (C.III, s.2221)
güvem	: Bir çeşit yabani erik. (Rize) (C.III, s.2240)
halvan	: Bir çeşit bitki. (Trabzon) (C.III, s.2262)
hamdakuka	: Böğürtlen. (Rize) (C.III, s.2266)
hathul	: Bir çeşit üzüm. (Artvin) (C.III, s.2305)
hezel	: Kuruyup dökülen ağaç yaprakları. (Rize) (C.III, s.2355)
hılıça	: Taze mısır. (Rize) (C.III, s.2358)
hoş otu	: Kurutulmuş kabuklu fasulye. (Rize) (C.III, s.2417)
hotar	: Çıralı eski ağaç. (Artvin) (C.III, s.2419)
hoylez	: Gevene benzer iğne yapraklı bir çeşit ot. (Artvin) (C.III, s.2422)
humı	: Mısır koçanı yaprağı. (Trabzon) (C.III, s.2443)
iğneli ot	: Saat otu, turna gagası otu. (Artvin) (C.IV, s.2512)
ipek	: Mısır püskülü. (Trabzon) (C.IV, s.2545)
ipni	: Dişbudak ağacı. (Artvin) (C.IV, s.2546)
istriç	: Meşe ağacı gibi odunundan faydalanılan, gürgen ağacından küçük bir çeşit ağaç. (Trabzon ve köyleri) (C.IV, s.2561)
işhan	: Sonbaharda yetişen bir cins erik. (Artvin) (C.IV, s.2563)
izmelece	: Dikenlerden yemek yapılabilen bir çeşit bitki. (Trabzon) (C.IV, s.2576)
kanaç	: Uzun yapraklı bir ot. (Rize) (C.IV, s.2617)
karabaş	: Mısırlarda olan bir mantar. (Rize) (C.IV, s.2638)
karal (karul)	: Uzun taneli bir cins üzüm. (Artvin) (C.IV, s.2649)
karamış	: Karayemiş, taflan. (Rize) (C.IV, s.2651)
kara sirke	: Siyah, yuvarlak, ekşi bir çeşit üzüm. (Trabzon) (C.IV, s.2652)
kara yemiş	: Kestane. (Trabzon, Rize) (C.IV, s.2655)
karga soğanı	: Tükürük otu. (Artvin) (C.IV, s.2659)
karğa külülü	: Buğday tarlalarında biten yaban bezelyesi. (Artvin) (C.IV, s.2660)
karkalak	: Fundalıkta yetişen, gövdesinin içi yumuşak, ceviz büyüklüğünde meyvesi olan bir çeşit bodur ağaç. (Trabzon) (C.IV, s.2664)
kelek	: Mısır yaprağı. (Trabzon) (C.IV, s.2727)
ker	: Bir çeşit turfanda armut. (Artvin) (C.IV, s.2751)
kerğaş	: Bir çeşit bitki. (Rize) (C.IV, s.2754)
kezel ağaç	: Kızılağaç. (Rize) (C.IV, s.2780)
kındıra	: Sulu yerlerde biten ince uzun yapraklarının kenarları keskin, ucu diken gibi, koyu renkli bir çeşit çayır otu. (Artvin) (C.IV, s.2808)
kırcan	: Yenilmeyen bir ot. (Artvin) (C.IV, s.2817)
kırkat	: Kırmızı ya da kestane rengi meyveleri olan, muşmulaya benzer küçük dikenli ağaç. (Artvin) (C.IV, s.2828)
kirman	: Sonbaharda biçilen ot, güz çimeni. (Artvin) (C.IV, s.2880)

kofi	: 1. Lahana kökü. (Trabzon) 2. Tanesi alınmış mısır koçanı. (Trabzon) (C.IV, s.2900)
komar	: Fundalıkta yetişen, iki üç metre boyunda, kışın yapraklarını dökmeyen, iri ve mor çiçekleri olan bir çeşit ağaç. (Trabzon, Rize) (C.IV, s.2914)
korangal	: Yaban yoncası. (Artvin) (C.IV, s.2924)
kotar	: Mısır koçanı. (Artvin) (C.IV, s.2937)
köndar	: Kayalıklarda biten, güzel kokulu bir çeşit ot. (Artvin) (C.IV, s.2958)
kud fasulya	: Kılçıksız fasulye. (Artvin) (C.IV, s.2990)
kukuçi	: 1. Olmamış meyve. (Rize) 2. Servi ağacının meyvesi. (Rize) (C.IV, s.2992)
kukul	: Çiçek tomurcuğu. (Artvin) kukuç: (Trabzon) (C.IV, s.2992)
kuman elması	: Ekşimsi bir çeşit elma. (Trabzon) (C.IV, s.2999)
kuvari	: Olmamış incir. (Rize) (C.IV, s.3019)
kuvel	: Tohumluk için bırakılan kenevir. (Rize) (C.IV, s.3019)
küknar	: Köknar ağacı. (Trabzon) (C.IV, s.3026)
külül	: Bezelye. (Artvin) külür (kürül): (Trabzon) (C.IV, s.3033)
küp armudu	: Kışın küpe konularak olgunlaştırılan, ahlata benzer iri armut. (Trabzon) (C.IV, s.3040)
lami	: Tanesiz taze fasulye. (Rize) (C.IV, s.3063)
lamsan	: Ekin tarlalarında kendiliğinden yetişen ve sığırlara yedirilen, havuca benzer yabani bir bitki. (Trabzon) (C.IV, s.3063)
lapaza	: Yaprakları uzun ve enli bir bitki. (Rize) (C.IV, s.3066)
latır (latir, latur)	: 1. Yonca. 2. Bezelye. (Trabzon) (C.IV, s.3068)
lazut	: Mısır. (Trabzon, Rize, Artvin) lazot : (Sürmene; Trabzon, Rize) lazud : (Çayeli; Rize) (C.IV, s.3070)
lek	: Dişbudak ağacı. (Artvin) (C.IV, s.3071)
lifar	: Dağda yetişen, saçma büyüklüğündeki meyveleri yenilebilen, küçük bir ağaç. (Trabzon) (C.IV, s.3079)
limon çiçeği	: Akasma. (Trabzon) (C.IV, s.3080)
livon	: Mezarlık otu. (Rize) (C.IV, s.3082)
longur	: Patates. (Trabzon, Rize) (C.IV, s.3087)
lover	: Bir metre uzunluğunda, yeşil ve büyük yapraklı, kokulu, tazeleyen hayvanların yemediği bir bitki. (Trabzon) (C.IV, s.3089)
lör otu	: Su kıyılarında biten güzel görünümlü bir çeşit ot. (Rize) (C.IV, s.3094)
maçır	: Ekin tarlalarında kendiliğinden yetişen dikenli bir ot. (Trabzon) (C.IV, s.3101)
mançer (manzer)	: Aşısız, yabani kiraz ağacı meyvesi. (Trabzon) (C.IV, s.3120)
masar	: 1. Kuru ağaç (Trabzon ve köyleri) 2. Kuru kestane. (Trabzon ve köyleri) (C.VI, s.4589)
mayıs dikenli	: Kırlarda kendiliğinden biten, gülgillerden, çiçeğinin tomurcukları tespih tanelerine benzeyen, gövdesinin içi yumuşak öz ile dolu bir bitki. (Trabzon) (C.IV, s.3142)
mazı	: Kırmızı mısır. (Rize) (C.IV, s.3146)
melencük	: Kiraz. (Trabzon) (C.IV, s.3156)
melemşe	: Menekşe. (Rize) (C.IV, s.3163)
mercan	: Bir çeşit fasulye. (Trabzon) (C.IV, s.3167)
merevcen	: Sürgünlerinden yemek yapılan dikenli bir çeşit yabani bitki. (Trabzon) (C.VI, s.4594)
miyar	: Çimenler biçildikten sonra yeniden biten küçük taze otlar. (Artvin) (C.IV, s.3207)
mol	: Hayvanlara yedirilmek için toplanan, kayın, kestane, kızılacağı, fındık vb. ağaçların yaprakları. (Rize) (C.IV, s.3209)
molaş	: Ebegümeçi. (Rize) molaşa: (Trabzon) (C.IV, s.3209)
mora	: 1. Böğürtlen. (Trabzon) 2. Yaban çileği. (Maçka ve köyleri; Trabzon)
mor:	(Rize) (C.IV, s.3210)
muh	: Tomurcuk. (Artvin) (C.IV, s.3217)
mumuzak	: Kırlarda biten dikenli bir bitkinin böğürtlene benzeyen kırmızı meyvesi. (Trabzon) (C.IV, s.3220)
murmut	: Diken. (Trabzon) (C.VI, s.4602)
muş	: Malta eriği. (Rize) (C.IV, s.3224)
napurçen	: Yeni çıkmış üzüm yaprağı. (Artvin) (C.V, s.3240)
ohlavi	: Karaağaçgillerden bir ağaç. (Artvin) (C.V, s.3274)
özek	: Bitki filizi. (Artvin) (C.V, s.3372)

paçkar	: Ormanlarda yetişen ve yaprakları hayvanlara yedirilen bir bitki. (Rize) (C.V, s.3378)
palağ	: Yaylalarda yetişen bir çeşit ot. (Rize) (C.V, s.3384)
pampara	: İlbaharda kırlarda yetişen, sütlü bir çeşit ot. (Artvin) (C.V, s.3391)
pişat	: İğde, yabanıl iğde. (Artvin) (C.V, s.3450)
pocğı	: Yaprakları hayvanlara yedirilen bir orman bitkisi. (Rize) (C.V, s.3466)
poğpeti	: Dallarının içi yumuşak ve beyaz bir çeşit çalı. (Rize) (C.V, s.3468)
poloh	: 1. Otlaklarda kaba ot biçildikten sonra çıkan ince, taze ot. (Kurutularak yeni doğurmuş hayvanlara yedirilir.) (Rize) 2. Geniş yapraklı bir çeşit ot. (Artvin) (C.VI, s.4635)
portlak	: Bir çeşit üzüm. (Trabzon) (C.V, s.3472)
poşge	: Yaylalarda yetişen bir çeşit ot. (Rize) (C.V, s.3475)
saltapla	: Meyvesi tatlı, aşılınmış bir çeşit armut. (Artvin) (C.V, s.3531)
Sarıbaş	: Sarı başaklı bir çeşit buğday. (Trabzon, Rize) (C.V, s.3546)
sarı kılçık	: Bir çeşit pirinç. (Trabzon) (C.V, s.3547)
sarol	: Yaban eriği. (Artvin) (C.V, s.3550)
sazat	: Mısır. (Trabzon) (C.V, s.3564)
seftila	: Kırmızı renkli şeker pancarı. (Rize) (C.V, s.3566)
sımuşka	: Ayçiçeği. (Rize) (C.V, s.3610)
sıska	: Soğan tohumu. (Trabzon, Rize) sisko: (Maçka, Akçaabat köyleri; Trabzon) (C.V, s.3622)
soç	: Ladin. (Artvin) (C.V, s.3655)
suhara	: Ladin ağacının kozalarından yere düşerek oluşturduğu mantar. (Artvin) (C.V, s.3691)
sultan küpesi	: Bir çeşit saksı çiçeği. (Trabzon) (C.V, s.3693)
şikar	: Yaban güllü. (Artvin) (C.V, s.3778)
şokalı	: Mısır koçanının yaprakları. (Rize, Artvin) (C.V, s.3792)
taban inciri	: Kuru incir. (Rize) (C.V, s.3799)
taflan	: Karayemiş de denilen, üzüm büyüklüğünde meyvesi olan bir ağaç. (Vakfıkebir; Trabzon) (C.V, s.3801) tahnal: (Artvin) (C.V, 3803) toflan: (Trabzon) (C.V, s.3945)
tita	: Ormanda yetişen yenilir bir çeşit mantar. (Artvin) (C.V, s.3943)
toklu	: Üç yapraklı, ispanağa benzer bir çeşit ot. (Trabzon) (C.V, s.3950)
tomara	: Pazıya benzer, sapları pişirilerek yenen, kendi kendine yetişen bir çeşit bitki. (Trabzon) (C.V, s.3957)
tongar elması	: Bir tanesi yarım kilo gelecek kadar büyük, bir yanı kırmızı olan bir çeşit elma. (Rize) (C.V, s.3961)
torasan inciri	: Patlıcan incirinden küçük, morumsu renkte, tatlı bir incir. (Trabzon) (C.V, s.3971)
tuki	: Bir çeşit ağaç. (Rize) (C.V, s.3989)
tuta	: Karadut. (Artvin) (C.V, s.3999)
tutya	: Mor renkli, kokulu bir kır çiçeği. (Artvin) (C.V, s.4004)
uçkulak	: Çayır arasında biten bir ot. (Artvin) (C.VI, s.4023)
uri	: Bir ağaç çeşidi. (Rize) (C.VI, s.4043)
üvez	: Yumuşayıp kahverengileşince yenilen bir meyve. (Artvin) (C.VI, s.4085)
vayıyo	: İhlamıra benzeyen, daha ufak boyda bir ağaç. (Trabzon) (C.VI, s.4094)
yaban armudu	: 1. Ahlat. (Trabzon) 2. Yazın yetişen uzunca, sarı renkli bir armut çeşidi. (Rize) (C.VI, s.4114)
yemlik	: İlbaharda yetişen uzun ve sivri yapraklı, toplanıp yenilen bir yabanıl ot. (Trabzon) (C.VI, s.4245)
yer sakızı	: Kökünden, kara renkli sakız çıkarılan bir ot. (Trabzon) (C.VI, s.4256)
yılan dili	: Uzun, sivri yapraklı bir ot. (Rize) (C.VI, s.4267)
zakota	: Yabanıl sarımsak. (Rize) (C.VI, s.4346)
zerdeli aşması	: Kayısı. (Rize) (s.4363, c.6)
zırmılank	: Asmaya benzer sürgünlerinden yemek yapılan bir kır bitkisi. (Trabzon) (C.VI, s.4380)
zifin	: Sarı renkli, iri ve zehirli çiçeği olan bir fundalık bitkisi. (Trabzon, Rize) (C.VI, s.4387)
zimilacı	: Kışın yemiş veren bir çeşit diken. (Rize) zimilas : (Veliköy; Rize) (C.VI, s.4390)